

43. См.: Записка об украинском движении за 1914–1916 годы с кратким очерком истории этого движения как сепаратистско-революционного течения среди населения Малороссии // «Украинская» болезнь русской нации. — М., 2004. — С. 105–174.
44. Там же. — С. 175.
45. Русский народный совет VI // Прикарпатская Русь. — 1915. — 22 мая. — С. 1; *Петрович І.* Галичина під час російської окупації. Серпень 1914 — червень 1915. — [б. м], 1915. — С. 12.

Анотації

***Реєнт А. П.* Украинское национальное движение в Российской империи и политика государственной власти по «украинскому вопросу» в модерный период.**

В статье показаны особенности борьбы в контексте разрешения «украинского вопроса» в Российской империи в XIX — начале XX в., обозначены факторы, которые способствовали активизации украинского национального движения.

***Reent A. P.* Ukrainian national movement in Russian Empire and the government policy to the «Ukrainian question» during the modern period.**

The article shows the features of the struggle in the context of the solving of the «Ukrainian question» in Russian Empire in the nineteenth and the early twentieth century. The article defines the factors made for activation of the Ukrainian national movement.

А. І. Федорова

СВЯТОЧНИЙ ЦИКЛ У ЛИПОВАН УКРАЇНСЬКОГО ПОДУНАВ'Я (на експедиційних матеріалах)

Ключові слова: липовани, Українське Подунав'я, святки, Різдво, Новий рік, Водохрещя, «бабини кашки».

Ключевые слова: липоване, Украинское Подунавье, святки, Рождество, Новый год, Крещение, «бабы кашки».

Key words: Lipovans, Ukrainian Danube, Christmas, New Year, Epiphany, «old wives 'clover'».

Старообрядці — це група людей зі своєрідною як конфесійною, так і етнічною культурою. З 90-х років XX ст. іде процес відродження етнічних традицій, які впродовж існування радянського ладу з його атеїстичною пропагандою зберігалися

лише на рівні колективної пам'яті. Це стосується перш за все традицій духовної культури, однією з головних ознак яких є відсутність матеріалізованих результатів. Старообрядці в силу умов, в яких вони опинилися (більш-менш компактне поселення, консерватизм, іноетнічне оточення тощо), зуміли зберегти значні елементи традиційної культури пізнього російського середньовіччя. Однак культура старообрядців, що зберегла ряд стародавніх російських традицій, які давно забулися в іншому середовищі, не можуть розглядатися лише як калька давньої російської культури, тому що деякі звичаї трансформувалися, інші зникли, з'явилися нововведення в силу тих чи інших обставин.

В представленій статті ми прослідкуємо збереження традицій та обрядів старообрядців Українського Подунав'я в ХХ ст. на основі святочної обрядності, охарактеризуємо церковні та народні елементи, виявимо нововведення.

Зазначимо, що поодинокі випадки переселення старообрядців в розглядаємий регіон спостерігаються з кінця XVII ст., масове заселення датується початком XIX ст., що пов'язано з подіями російсько-турецької війни 1806–1812 рр. Старообрядці Подунав'я отримали назву «липовани», вони і самі себе так зараз ідентифікують, інколи цим терміном називають і нащадків некрасівських козаків. Тому в тексті статті терміни «старообрядці» та «липовани» виступають тотожними.

Відразу обмовимося відносно виділення церковних і народних елементів обрядовості, оскільки термін «двоєвірство» останнім часом в науці викликає багато суперечок [1–4 та ін.]. Ми ставимо перед собою мету — розглянути комплекс святочних обрядів, не «висмикуючи» окремо народні і церковні обряди, а охарактеризувати їх, якщо так можна сказати, у взаємозв'язку, взаємодоповненні.

Безпосередньо святочна обрядовість старообрядців Південної Бессарабії не стала предметом спеціального дослідження. Вивчення календарної обрядовості взагалі, і святочної зокрема, представляє певний інтерес ще й тому, що, наприклад, дослідниця фольклору російських старообрядців Південної Бессарабії О. К. Соколова говорить про її відсутність, виключення, на її думку, складає масляний комплекс [5]. Подібну думку виказували і дослідники старообрядницьких поселень Брянщини

та Гомельщини, які, зокрема, пояснювали відсутність календарної поезії занадто замкненим способом життя переселенців та їх нащадків [6]. Однак наші дослідження дають підставу говорити, що липовани певним чином зуміли зберегти в своїй культурі і святочні звичаї та традиції.

Джерельною базою для написання статті послужили матеріали, зібрані в ході експедицій під керівництвом А. А. Прігаріна в старообрядницькі села впродовж 1995–2009 рр. В окресленому регіоні — Українське Подунав'я або Південна Бессарабія — ми досліджували наступні старообрядницькі поселення: сс. Мирне, Приморське Кілійського р-ну, Муравльовка, Нова і Стара Некрасівки Ізмаїльського р-ну, Коса Болградського р-ну Одеської області.

В представленій роботі розглянемо головні свята зимового циклу: Різдво Христове (25 грудня/7 січня), Новий рік (1/14 січня), Водохреця (6/19 січня).

Період від Різдва до Водохреця отримав назву «святки». Він найбільш наповнений дохристиянськими елементами у святкуванні. Вся обрядова, ритуальна частина святок зародилася задовго до християнства. Церква виступала і проти ворожіння, і проти колядок, якими наповнений святочний період. Однак давні традиції виявилися настільки стійкими, що змогли встояти гоніння і в період правління царської Росії, і радянської влади. Вони збереглися в пам'яті народу (деякі обрядодії і зараз живі), що ми могли фіксувати під час експедицій до старообрядців.

Як відомо, святочні обряди мали підготовчий характер: це був початок року, тому магичні обряди мали за мету забезпечити благополуччя господарства та родини на весь рік, люди намагалися зазирнути в майбутнє та вплинути на майбутній врожай за допомогою заклинань, магичних дій та обрядів.

Святочний період розпочинався з Різдва, яке відмічали три дні — з 7 по 9 січня. Старообрядці Південної Бессарабії ходили ввечері до церкви на всенощну, потім на вранішню та обідню служби. Хотілося відзначити, що в повсякденному житті липовани користувалися сучасним одягом, церкву ж обов'язково відвідували в традиційному. Традиційний чоловічий одяг складався з рубахи-косоворотки, яка застібалася на три ґудзики (застібка знаходилася збоку — справа або зліва), та штанів.

Сорочку одягали навипуск і підпоясували вузьким плетеним пояском, на кінцях якого, переважно, робили китиці. Жінки в повсякденному житті використовували плаття та юбки помірної довжини, а в церкву необхідно було одягати «все длинное, почти до пола». Голова мала бути покрита хусткою, раніше обов'язково — складена кутом і зав'язана під підборіддям або заколота шпилькою. Під хустку до церкви одягають «сборник» (капор), що є елементом традиційного святкового костюму. Сучасні липованки переважно не носять коси, так як чоловіки борід.

Святий вечір, як відомо, завершує різдвяний, або пилипівський пост. Обряд нічого не їсти і не сідати за стіл в святвечір «до першої зірки» у липован Подунав'я не зафіксований, респонденти відзначали, що «это у хохлов». Кутю на Різдво вони не готують. Хоча, як відмічають дослідники календарної обрядовості, готування куті на Різдво було загальнослов'янським звичаєм, що поступово втрачається. Дослідник народного календаря сімейських (старообрядців) Ф. Болонев вказував, що кутю на Різдво готували не у всіх родинах: до ХХ ст. про цей елемент свята почали забувати [7].

До Різдва майже кожна родина намагалася вигодувати свиню. Взагалі в російській обрядовості свиня займала чільне місце як обрядова тварина різдвяно-водохрещенського святкування християн. Вигодовування свині до Різдва мало, на наш погляд, не тільки символічне, а й практичне значення, оскільки в цей період не спекотно — м'ясо так швидко, як влітку, не псується, і на велику кількість свят можна прогодувати і власну родину, і пригостити гостей. На Різдво готували скоромні страви: ковбаси, сальтисон, котлети тощо.

На Різдво липовани ходили до церкви всією родиною, а після служби ходили «Славити Христа», заходячи в хату, казали «С Праздником, с Рождеством Христовым!», співали виключно церковні пісні. Це підтверджується і дослідженнями А. Бахталовського в Вилково в останні десятиліття ХІХ ст.: «В святки... дети великороссиян ходят по домам славить Христа чисто церковными песнями» [8]. За поздоровлення господарі відповідно дякували, запрошували до столу, пригощали, давали калачі. Як правило, ходила «христославити» група з 5–10 осіб, ті, хто добре співав, вказували у с. Нова

Некрасівка. У с. Муравльовка відмічали, що славити Христа збиралися сусіди з «кружка» (кварталу): декілька осіб заходили в хату і, стоячи в дверях, казали: «Господи Ісусе Христе, помилуй нас», — на що господар відповідав: «Аминь». Після цього гостей запрошували до хати, до столу, пригощали, за столом також співали молитви. Потім йшли таким самим чином до іншої хати.

До війни, вказували респонденти, ходили славити Христа відразу після всенощної — з 2 годин і до самого ранку — 12 хлопців 10–12 років (за іншими даними — 15–18 років) із «церковних», так звані «волхви». Хлопці ходили з дзвоником по всьому селу, вони вдягали високі шапки, розмальовувалися. Господарі заздалегідь готувалися до їх приходу, чекали на них. Група хлопців виконувала пісні, стоячи обличчям перед іконами.

За день до хати заходило 3–5 таких компаній. Гроші, отримані від господарів, йшли на потреби церкви. Респонденти відзначали, що христославщики, щоб зібрати побільше грошей, недовго затримувались у господарів, квапились до іншої хати, а до бідних і взагалі не заходили (Захарова Г. П., 1924 р. н., Ст. Некрасівка).

Колесников Є. Ф., 1922 р. н. (с. Ст. Некрасівка) відзначав, що «*Ражество сильно празновали...* [заходячи у двір, говорили:]

— *Благословите зйти Христа прославить!*

— *Бог благословить! Заходите.*

Помолються и поють:

Христос раждается — славите!

Христос на земле святитя.

Христос на земле — возноситеся!

Пойте Господи и вся земля

И вся земля

Воспойте люди.

Яко прославися....»

За народними повір'ями святочний період (також як і пасхальний) пов'язаний з містикою: в цей час відьми могли доїти корів, або, за даними респондентів, перетворюватися на домашніх тварин, наприклад, курку, і шкодити хазяям. «*Ведьмы под Ражество, Крещение коров доили*» (Федорова У. А., 1929 р. н., с. Муравльовка).

Різдво святкували, як ми вже відмічали вище, три дні, в які працювати вважалося за гріх, всі ці дні ходили славити Христа.

З 1990-х років поступово і в святкуванні Різдва у липован з'являються нововведення — це носіння «вечері» хресним, що пов'язано з впливом сусідів-українців, а також зі значним збільшенням кількості мішаних шлюбів.

Канун Нового року — 13 січня — найбільш галасливий, найбільш веселий період на селі. Ввечері цього дня хлопці років 18–25 «рядилися»: одягали шубу або плаття навиворіт, красили собі вуса чи бороду, щоб бути невпізнаними. Взагалі ряження відомо усім народам, генетично воно пов'язано з ранніми релігійними уявленнями, з культом предків, з календарно-аграрною та родинно-побутовою обрядовістю.

Більшість з опитуваних вказували, що вони не «рядилися», бо це вважається гріхом (можливо, не були відвертими, оскільки сам факт ряження не заперечували).

З ряженням можна співвіднести і наступний зафіксований обряд. В 30-ті роки ХХ ст. в с. Приморському хлопці робили так звані «харі»: вирізали в кубишці (різновид гарбуза) рот, ніс, очі і вставляли всередину свічку. Таку споруду з запальною свічкою вони залишали на перехресті доріг (де за народними повір'ями збираються потойбічні сили) або носили з собою, показуючи у вікна хатин.

«Харі», на наш погляд, можна співвіднести з застрашливими масками, які С. Л. Токарев охарактеризував як «персоналіфікацію духів померлих, залежність від прихильності яких та побоювання їх шкідливих дій жила в свідомості селянина» [9], особливо в святочний період, коли намагалися за будь-яку ціну ублагословити богів в честь майбутнього врожаю. Правда, респонденти не могли пояснити, чому саме вони так робили.

В канун Нового року хлопці ходили по хатах майже до ранку, говорячи:

*Маланка ходила,
Василька просила:
Василько, наш батько,
Пусти нас до хатки,
Бо мы жито жали,
Золотой крест держали,*

*Кодиницу малы.
Катитесь, люди,
У нас Христос будет.
Столы накрывайте,
Калачи нам давайте!
Возьми кобылу за чубину
И введи ее в могилу,
А с могилы у ярок –
Дайте, дядько, пирожок!*

або

*Колядин, колядин,
Я у батька один...*

Ці тексти липовани, вірогідніше, запозичили у сусідів-українців. Незважаючи на те, що вони вели замкнений спосіб життя, все ж деякі елементи традиційної української обрядовості мають місце в їхньому середовищі. Канун Нового року на селі, як вже зазначалося, найбільш галасливий період: колядники ходили з музичним супроводженням — гармонь, бала-лайка, дзвіночки; робили так зване «дзижчання» — брали бочонок та терли об нього гумою; барабанили палицею по тазу чи каструлі. Отже, намагалися створити якнайбільше галасу, для чого використовували усе, що потрапляло під руки. Такі дії, як зазначалося, проводилися і під час весілля. Магічний сенс такого галасу — відволікання потойбічних сил, які могли б нашкодити людині, але первісне значення таких дій забулося.

Хлопці в новорічну ніч, що відмічається в усіх досліджуваних старообрядницьких селах, знімали «фортки» (калитки), «барабани» (кришки з колодязів) в домах, де була дівчина «на виданні». Вранці батько дівчини ходив шукати ці речі та, найчастіше, не знайшовши їх, звертався до хлопців по них. Забрати ці речі можна було за викуп — відро вина. Отже, святочний період був також часом вибору нареченої перед майбутнім весільним сезоном.

Слід відмітити, що калитки знімали не тільки в тих дворах, де була дівчина, але й там, де жила людина, яка якимось чином провинилася перед громадою або над нею хотіли поглузувати, помститися за якісь провини. Цей звичай спостерігається і зараз, але основне смислове навантаження його забулося, залишилася звичка добре погуляти, побешкетувати. Приведе-

мо приклад одного з жартів хлопців, що був зафіксований в с. Приморському в першій половині ХХ ст.: хлопці стукали у вікна, викликаючи господарів, перед цим прив'язавши до дверей, які відчинялися всередину, коня. Отже господар намагався вийти з хати, а хлопці за повід тягнули коня до себе і двері не відчинялися.

Безпосередньо на Старий Новий рік — Василя, окрім служби в церкві, традиційно ходили посівати. Посівали в основному діти пшеницею, кукурудзою, вівсом, при цьому казали:

*Сеем, веєм, посеваєм,
С Новым годом поздравляем.
Уроди, Боже, жито, пшеницу,
Горох, чечевицу
И волам, и быкам,
И всем добрым людям.
Открывайте сундучки
И давайте пяточки,
Нет пяточков —
Давайте кукушки,
Нет кукушек —
Давайте палкой по макушке.*

або

*Сеем, веєм посеваєм
С Новым годом поздравляем,
С праздничком, с Василием Великим
Открывайте сундучок
И давайте пяточок,
Если пяточок неважный —
Дайте рубль бумажный.*

Це були не звичайні слова. Пісня, як і свято взагалі, в давнину виконувала магічну функцію. Діти, вітаючи господаря та всю його родину, бажали їм доброго врожаю, приплоду скотини, щастя, здоров'я та просили винагороди. На голову скупих господарів сипались погрози. Скоріше за все «ругань» також мала магічно-продуктивне значення [10].

Діти («компания 3–4 человека») посівали зерном, яке здавна вважалося символом родючості. Як зазначали респонденти, зерно відразу після «посівальників» прибирати не можна: його господарка лише ввечері збирала та зберігали до посіву або віддавали курям.

За поздоровлення дітей пригощали цукерками, печивом. Посівали і дорослі, яких запрошували до столу, пригощали вином. Обдаровування колядників було своєрідною жертвою тим силам, від прихильності яких залежав майбутній врожай, добробут.

Питання про те, хто першим повинен прийти посівати, не отримало однозначної відповіді. Взагалі, за слов'янськими віруваннями, вважалося, що першим повинен прийти хлопець — тоді господарям буде щастити в новому році. Ця теза підтверджується і багатьма дослідженнями серед старообрядців. Однак в с. Стара Некрасівка було виявлено повір'я, що першою повинна прийти дівчина. Це пояснювали тим, що тоді буде добре квочка сідати (Баранова Є. В., 1938 р. н., Ст. Некрасівка).

На Новий рік приходилося і свято повивальних бабок — «бабьї кашки» — 14 січня. Це свято зараз не святкується, бо пологи вдома вже давно не приймають і послуги «бабок» не мають попиту.

«Мы када родили, бабка три раза в неделю топить баню, лагодить, растирает у бани, а сейчас где ж она не будет болеть (о современных женщинах. — А. Ф.), када она ни одной бани ни видала, и бабка к ней руки не приклала» (Ситнікова Є. А., 1918 р. н., с. Н. Некрасівка). З цих спогадів видно, яку велику роль відігравала повитуха, яка допомагала породіллі не лише при пологах, а доглядала за нею та її дитиною і після них. На Новий рік «бабка» очікувала гостей — готувала різноманітні блюда. Жінки після обіду збиралися «у бабушки», яка у них приймала пологи (збиралося осіб 15, а то і більше, могли приходити і родичі), приносили повитусі подарунки — великий, круглий, плетений калач (калач пекли великий, гарний, «шоб видно было у вузлях, шо несешь» [11], — вказували респонденти с. Мирне), мило, тканину 3–4 м, в яку зав'язували гроші, сало тощо, кожна приносила по літру-два вина, також «бабушку» «квитчали деньгами», перев'язували тканинами, рушниками (с. Нова Некрасівка), до столу заносили на руках (с. Муравльовка). «Бабушка» читала молитву «Христос рождається», потім стихери. Жінки молилися («читали по-церковному»), потім сідали за стіл, накритий загальними зусиллями. Вони гуляли, «стихи старинные играли — про Иисуса, про Богородицу, потом песни играем» (Хрустальова Ф. А., 1926 р. н., Ст. Некрасівка). Вечері за дружинами приходили чоловіки та

приєднувалися до святкування. Бабка-повитуха перед уходом гостей обов'язково пригощала їх солодкою рисовою кашею. На другий день бабку, одягнуту в святкову одягу, катали на санях (за деякими відомостями жінки самі впрягалися в ці сані) або на колясці. Також в цей день прийнято було топити баню, що мало очищувальну функцію.

Свято «бабьи кашки» на побутовому рівні пов'язувався з Богоматір'ю-роженицею. Так, респондентка с. Нова Некрасівка Чернова В. Є. 1908 р. н. пояснювала, що «бабушкин день — это када Багародица родила, у ние тоже бабушка была». Она же отмечала, что «мужья тоже славили этот день.

— Идите — это ваш день, это вы заработали у Бога».

Обряд «бабьи кашки» можна охарактеризувати як громадську трапезу в честь родючості, а також як соціолізуючий обряд, що знаменував перехід молодих замужніх жінок в статус матерів.

Наступне велике свято — Водохреця, коли за християнським звичаєм святити воду. «Раньше ходили на лиман, на речку», — відзначали респонденти, де священник освячував воду: читав молитви, занурював тричі в полонку хрест. Потім священник заходив до кожної хати, освячував колодязі, басейни, за що отримував дари. Зараз освячують воду у церкві у дубових бочках. Під час водосвяття в церкві створюється «велика давка», бо зберігається повір'я, що чим раніше почерпнеш освяченої води, тим вона святіше. Давка супроводжується криками, сваркою, штовханиною тощо.

Освяченою водою умивалися усі члени родини, також господарки, приносячи додому освячену воду, «брызгали васильками везде — кур, колодец» (Леонова М. С. — 1941 р. н. с. Н. Некрасівка), намагаючись захистити господарство на весь рік від хвороб, порчі, пристріту тощо. Залишок води стояв увесь рік на випадок хвороби людини або тварини — їх також окроплювали цією водою. Через рік воду, що залишилася, виливали у колодязь.

Після Водохреця три дні (понеділок–середа) священник ходив освячувати хати: всі кімнати, комори, сараї та малював крейдою хрести. Батюшці за це давали гроші, а паламарю в кошик кидали кусок сала та хліб. Зараз священник ходить до тих, хто запросить, а раніше в усі хати підряд, — зазначали респонденти.

Неодмінним елементом новорічних святкувань є гадання або ворожба. Ворожили переважно дівчата «на видан'ї» в ніч перед Різдом, Новим роком та Водохрещем. Але найбільш вірним вважалося гадання в новорічну ніч. Гадання проводили після заходу сонця при місячному сяйві.

Зафіксовані у старообрядців Південної Бессарабії гадання можна поділити на чотири групи: гадання про очікувану долю в наступному році з двома варіантами відповідей; про направлення «виходу» з батьківської хати; про якість майбутнього чоловіка; про якість сімейного життя [12].

№ п/п	Назви груп	Приклади гадань
1.	Гадання про очікувану долю в наступному році з двома варіантами відповідей	<ul style="list-style-type: none"> – гадання за почутим словом: дівчата ходять слухати розмови під вікнами, якщо почують слово — «сядь», то заміж не вийде в цьому році, а якщо «іди» — то навпаки; – рахують штахетини у заборі: якщо парна кількість — буде у цьому році в парі, непарна — «останеться в девках».
2.	Про направлення «виходу» з батьківської хати	<ul style="list-style-type: none"> – «бахали ложка об ложку»: де собака загавкав, туди і заміж вийде; – в новорічну ніч збирали сміття зі столу, підмітали підлогу та виносили сміття на вулицю, за калитку, при цьому казали: «Зову, зову, собаченьку, на свекровом дворі» — де собака загавкав, туди і заміж вийде; – кидали черевики через огорожу, в який бік носом впаде — туди і заміж піде.
3.	Про якість майбутнього чоловіка	<ul style="list-style-type: none"> – дівчина дивилась у дзеркало та промовляла «Покажись, судьба моя» — повинна була побачити майбутнього чоловіка; – «набирали вади у две чашки, ды лажились спать, ды запирали чашки на замок, той хто придет попросит ключ отпереть, воды попросить» — той і буде чоловіком; – «батькины брезенты (раньше он рыбалка был), пасталы (взуття. — А. Ф.) берем, кладем под галаву» — хто прийде постоли просити, той і буде чоловіком; – перед сном молилася Богородиці, клала під голову батьківські штани — повинен наснитися наречений;

№ п/п	Назви груп	Приклади гадань
		– вранці дівчина витрушувала сорочку — кого першим побачить, так і буде звати нареченого; – палили газету та дивилися на тінь — за допомогою цього гадання впізнавали рід заняття майбутнього чоловіка
4.	Про якість сімейного життя	О 12-й ночі заносили до хати курку, ставили перед нею зерно, воду та дзеркало: якщо курка клює зерно, то чоловік буде роботящим, п'є воду — п'яницею, дивиться у дзеркало — «чистюха».

Потрібно відмітити, що старообрядці, розповідаючи про те, як вони ворожили, неодмінно вказували, що «це по молодості», що це великий гріх; батюшка за ворожіння приписував «по 40 лестонок», тобто потрібно було замолити цей гріх.

Отже, ми охарактеризували святочну обрядовість липован Південної Бессарабії. Виявили, що за часи радянської влади народні традиції та звичаї не були повністю викоренені, вони зберігалися в народній пам'яті, а з 90-х років ХХ ст. почали активно відроджуватися, причому з'являються і нововведення — наприклад, носіння вечері хресним на Різдво, що було запозичено у сусідів-українців. Зазначено, що в святочній обрядовості липован, як і взагалі слов'ян, тісно переплетені церковні і народні традиції. Обрядодії розглядаємого періоду направлені на отримання доброго врожаю, благополуччя в новому році. Однак давній магічний сенс багатьох обрядів забутий: будь-яке дійство, поведінка пояснюються тим, що так робили пращури.

Джерела та література

1. Смилянская Е. В. К изучению «народного христианства» (беседы со старообрядцем-книжником) // Вестник Российского гуманитарного научного фонда. — 2000. — № 3. — С. 105–113.
2. Мелехова Г. Н. Современные проблемы и направления изучения русской православной религиозности // Христианство и Север. По материалам 6-й Каргопольской научной конференции [Электронный ресурс]. — М., 2002. — Режим доступа: <http://moseducation.narod.ru/st/melekhova/002.htm>.
3. Чернецов А. В. Двоеверие: мираж или реальность // Живая старина. — 1994. — № 4. — С. 16–19.

4. Бернштам Т. А. Русская народная культура и народная религия [Электронный ресурс] // Советская этнография. — 1989. — № 1. — Режим доступа: <http://www.countrysite.spb.ru/Library>
5. Соколова-Москетти А. К. О единстве культурных традиций липован Подунавья // Историчне краєзнавство Одещини. — Одеса, 1995. — Вип. 6. — С. 51.
6. Кобяк Н. А, Кукушкина О. В. Филологические задачи в рамках комплексных исследований района старообрядческих слобод Брянщины и Гомельщины // Из истории фондов научной библиотеки Московского университета. — М., 1978. — С. 127.
7. Болонев Ф. Ф. Народный календарь семейских Забайкалья (вторая пол. XIX — нач. XX в.). — Новосибирск, 1978. — С. 47.
8. Бахталовский А. Посад Вилков // Кишиневские епархиальные ведомости. — 1882. — № 21. — С. 1162.
9. Календарные обычаи в странах зарубежной Европы. Исторические корни и развитие обычаев. — М., 1983. — С. 75.
10. Земцовский И. И. Песни, исполнявшиеся во время календарных обходов дворов у русских // СЭ. — 1973. — № 1. — С. 39.
11. Карячка-Мирное: очерки прошлого и традиций // Липоване: история и культура русских-старообрядцев. — Одесса, 2007. — Вып IV. — С. 103.
12. Див.: Федорова А. И. Новогодние гадания липован Нижнего Подунавья XX ст. // Етнографічні дослідження населення України: Матеріали Першої Всеукраїнської етнологічної конференції студентів та молодих вчених. — Одеса, 1996. — С. 75–77.

Анотації

Федорова А. И. Святочный цикл у липован Украинского Подунавья (на экспедиционных материалах).

В статті аналізується святочний цикл праздників (Рождество, Новый год, Крещение) у старообрядцев Украинского Подунавья, характеризуються як церковные, так и народные традиции, выделяются нововведения.

Fedorova A. I. Christmas-tide cycle of Ukrainian Danube Lipovans (to expeditionary materials).

The article analyzes the Christmas-tide cycle of holidays (Christmas, New Year's, Epiphany) of the Ukrainian Danube Old Believers. There is characterization of religious and folk traditions as well as innovations.